

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

στη

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ

Εαρινό εξάμηνο 2024

Θεοδώρα Φαρδή
Συντηρήτρια Έργων Τέχνης & Αρχαιοτήτων
(Bcons, MSc , PhD)

ΤΜΗΝΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Ενότητα 5:

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ

Υπευθυνότητες Συντηρητή

Ηθικός Κώδικας Δεοντολογίας

Λήψη αποφάσεων

Τι είναι η συντήρηση

Ορισμός

ICOM-CC

All measures and actions aimed at safeguarding tangible cultural heritage while ensuring its accessibility to present and future generations. Conservation embraces preventive conservation, remedial conservation and restoration. All measures and actions should respect the significance and the physical properties of the cultural heritage items

Βασικές γνώσεις & δεξιότητες ενός συντηρητή

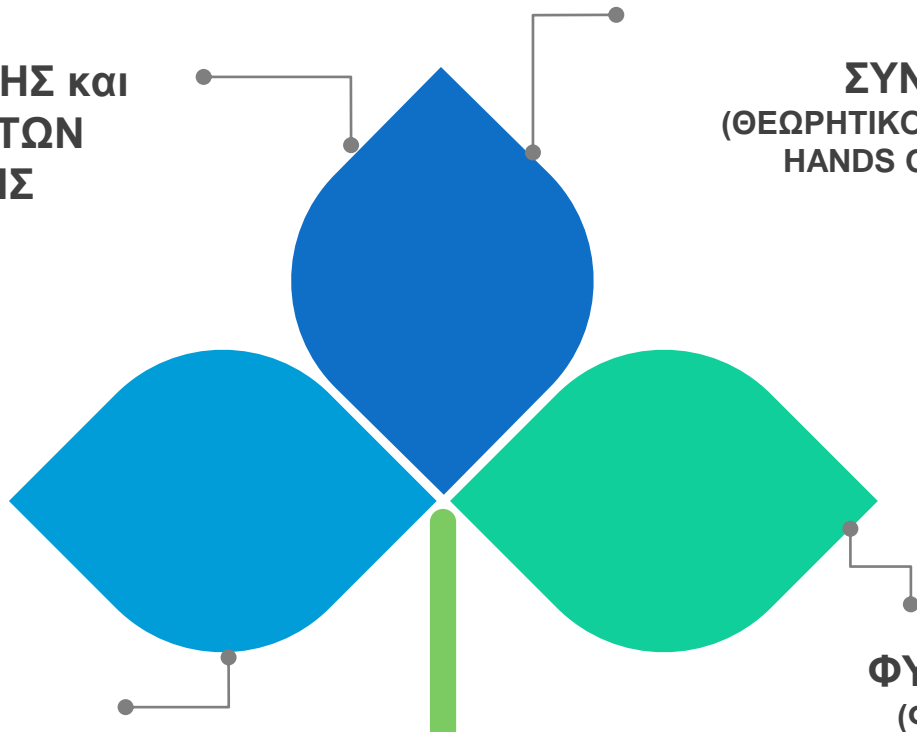

Be smart

**ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΕΧΝΗΣ και
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ
ΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΗΣ**

**ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ
ΜΕΘΟΔΟΙ
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ**
(ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ
HANDS ON ΕΜΠΕΙΡΙΑ)

**ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ**

(ΙΣΤΟΡΙΚΟ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ,
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ πλαίσιο)

ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
(Φυσική, Χημεία, Βιολογία)

Κανόνες δεοντολογίας

Γιατί πρέπει να ?
ακολουθούμε
κώδικα
δεοντολογίας

Ποιοί είναι οι ?
βασικοί
κανόνες

Πώς τους ?
έφαρμόζουμε
στην πράξη

Βασικές αρχές

ΕΛΑΧΙΣΤΗ
ΕΠΕΜΒΑΣΗ

ΑΝΤΙΣΤΡΕΨΙΜΟΤΗΤΑ

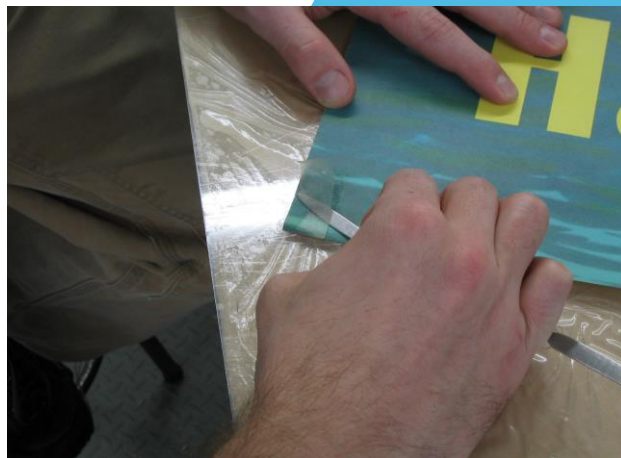
ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑ

ΔΙΑΚΡΙΤΕΣ
ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ

Περιπτωσιολογική μελέτη & εφαρμογή της δεοντολογίας στην πράξη

Εργασίες συντήρησης

ΞΗΡΟΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ

Αφαίρεση
σωματιδιακών
ρύπων και σκόνης

Αφαίρεση
κολλητικής ταινίας
και πρόσθετων
στοιχείων από
ανεπιτυχείς
προηγούμενες
επεμβάσεις

Πινέλο , ηλ.σκούπα ,
σβήστρες

Περιπτωσιολογική μελέτη & εφαρμογή της δεοντολογίας στην πράξη

Posters from the Fiskens Collection being 'washed' at the start of the Conservation process.

Εργασίες συντήρησης

ΠΛΥΣΙΜΟ

Αφαίρεση
ρύπων

Αφαίρεση
λεκέδων

Αφαίρεση
όξινων
στοιχείων

Περιπτωσιολογική μελέτη & εφαρμογή της δεοντολογίας στην πράξη

Stairway to the stars

S-P's UNIQUE DOME LOUNGE CARS

Sky-wide and handsome...
every seat "under glass" in lounge
and upper terrace deck.

**Southern
Pacific**

© J. Russell, President, San Francisco
The World's Largest Transportation System

Stairway to the stars

S-P's UNIQUE DOME LOUNGE CARS

Sky-wide and handsome...
every seat "under glass" in lounge
and upper terrace deck.

**Southern
Pacific**

© J. Russell, President, San Francisco
The World's Largest Transportation System

Εργασίες συντήρησης

**ΑΠΟΞΙΝΙΣΗ
ΚΑΙ buffering**

εφαρμογή
υδροξειδίου
του ασβεστίου
για αποτροπή
περαιτέρω
φθοράς

Περιπτωσιολογική μελέτη & εφαρμογή της δεοντολογίας στην πράξη

Εργασίες συντήρησης

ΕΠΙΠΕΔΟΠΟΙΗΣΗ

Τσακίσματα

Διακυμάνσεις

Contents & Images

Εργασίες συντήρησης

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Συμπλήρωση με
ιαπωνικό χαρτί

Χρωματική
αποκατάσταση

Βασικές αρχές

ΑΝΤΙΣΤΡΕΨΙΜΟΤΗΤΑ ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ

ΞΗΡΟΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ

X

X

ΥΓΡΟΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ

X

X

ΑΠΟΞΙΝΙΣΗ

X

X

ΦΟΔΡΑΡΙΣΜΑ

V

X

ΕΠΙΠΕΔΟΠΟΙΗΣΗ

X

X

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
(ΥΛΙΚΗ – ΧΡΩΜΑΤΙΚΗ)

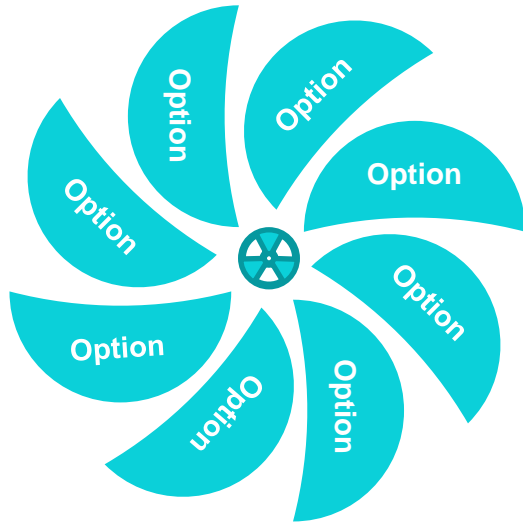
V

X

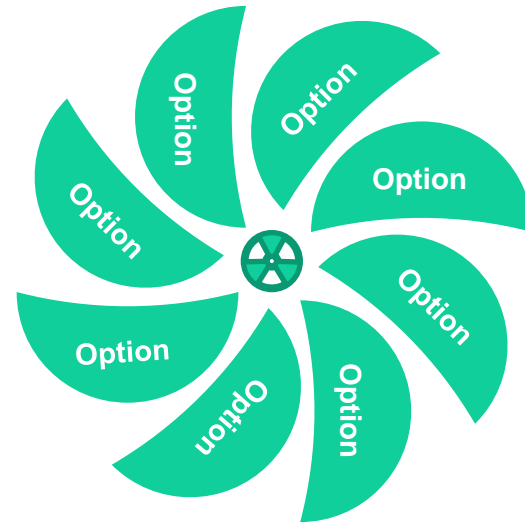

ΑΡΧΕΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ

ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΚΕΣ

«ΕΚ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ»
ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΕΣ, πρακτικές

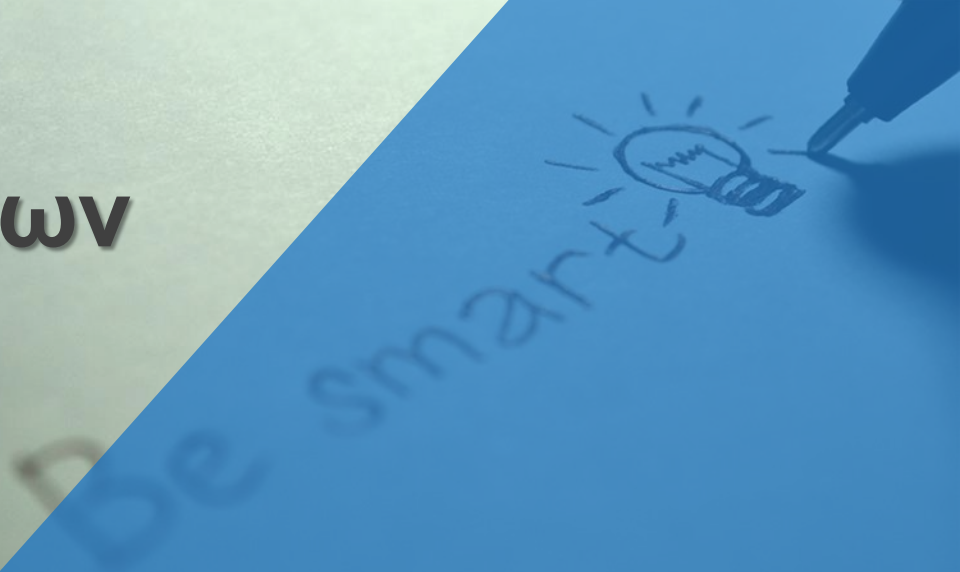
Ηθικοί κανόνες

Ηθική πρακτική

ethical rules - ethical practice

Λήψη αποφάσεων

Λήψη αποφάσεων

ΜΕΘΟΔΟΣ

Πως θα επέμβω
και με τι υλικά

ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ

Που να
σταματήσω

στοχοθεσία

ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ – ΕΠΕΜΒΑΤΙΚΗ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ

Τι έχει πιο πολύ ανάγκη το έργο

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Είναι απαραίτητη
Πως θα το πετύχω
&

Που να σταματήσω

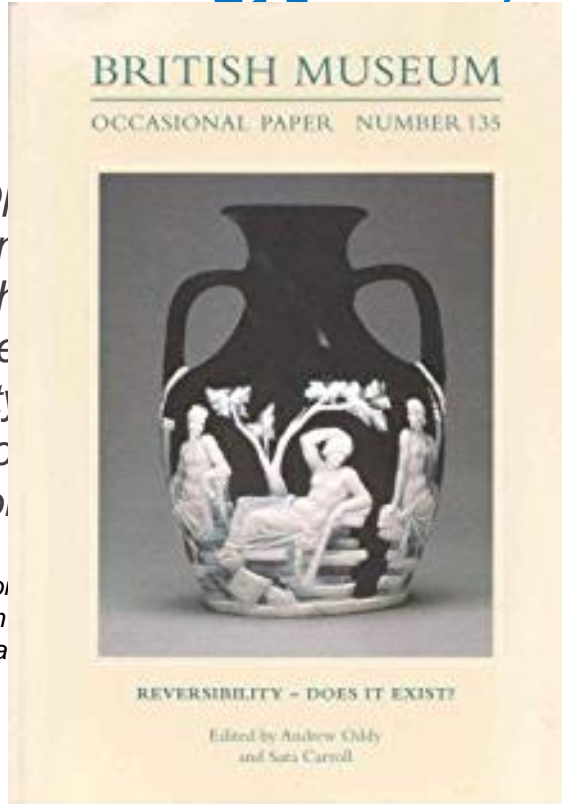

Αντιστρεψιμότητα

θεώρηση?

*“The
to ap
treatr
which
future
safety
use c
undo*

*Internati
American
Conserva*

*endeavours
y” in his
e of materials
hat their
physical
I avoid the
ich cannot be
able”*

*stic Works –
cs for Art*

Η δυνατότητα ενός συντηρητή να αφαιρεί οποιοδήποτε υλικό, κατάλοιπο ή αποτέλεσμα που έχει επιφέρει στο αντικείμενο ως αποτέλεσμα μιας επέμβασης, κατά την ώρα της εκτέλεσης ή σε μεταγενέστερο χρόνο.

Να μπορεί να επιστρέψει το αντικείμενο στην φυσικοχημική και αισθητική κατάσταση που είχε πριν από την οποιαδήποτε επέμβαση του συντηρητή.

Removable

Να μπορεί να αφαιρεθεί οποιοδήποτε υλικό έχει εφαρμοστεί με το λιγότερο δυνατό «κόστος», «ζημία» για το αντικείμενο

Retreatable

Να μπορεί να επαναληθεί η επέμβαση συντήρησης
Να μπορεί το αντικείμενο να δεχθεί επιπλέον επέμβαση (θεραπεία), αν το χρειαστεί

Compatible

Να γίνεται η οποιαδήποτε επέμβαση με συμβατά υλικά

Κώδικας Δεοντολογίας Επαγγέλματος Συντηρητή Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης

Αριθ. ΥΠΠΟ/ΓΝΟΣ/11371

ΦΕΚ: Β 382 20000324

Άρθρο: 8

Ημ/νία: 24.03.2000 - Ημ/νία Ισχύος: 24.03.2000

Συντηρητής Αρχαιοτήτων Τέχνης, Κώδικας δεοντολογίας, Προδιαγραφές

Ο Συντηρητής οφείλει να εργάζεται με τις υψηλότερες προδιαγραφές του επαγγέλματος, ανεξαρτήτως της τυχόν εκτιμώμενης αγοραστικής αξίας του έργου το οποίο συντηρεί. Συμβιβασμοί ως προς το περιεχόμενο του Κώδικα, δεν επιτρέπονται ούτε στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι δυνατότητες του Συντηρητή περιορίζονται από αντικειμενικές συνθήκες κάτω από τις οποίες πρέπει ενδεχομένως να γίνουν επεμβάσεις συντήρησης. Σε περιπτώσεις εφαρμογής ειδικών τεχνικών για τη συντήρηση μεγάλων συνόλων διαφορετικών αντικειμένων, οι επεμβάσεις που επιλέγονται πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους και να σέβονται την ακεραιότητα όλων των επί μέρους αντικειμένων που τα συναποτελούν.

Κρίση:

“η ικανότητα να ζυγίζεις τις γνώσεις σου ώστε να πάρεις μία σωστή απόφαση”

Be smart

**KEEP
CALM
AND TAKE
THE RIGHT
DECISION**

επίλυση προβλημάτων

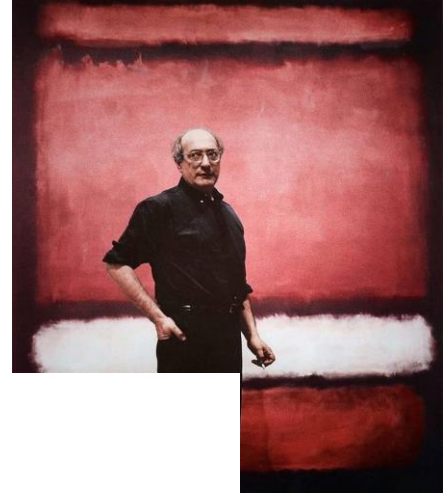
**επιστημονική
μεθοδολογία**

τεκμηρίωση

επικέντρωση στη λύση

έρευνα κριτική ερμηνεία των
αποτελεσμάτων

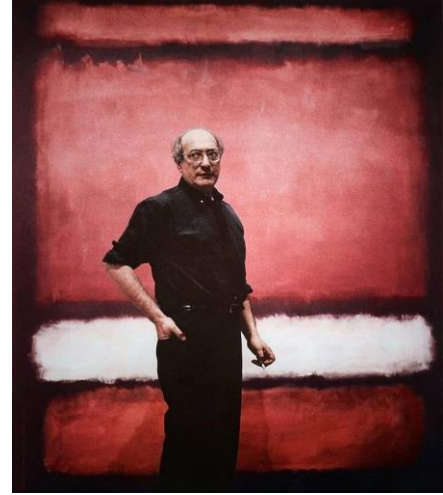
Σεβασμός στην πρόθεση του καλλιτέχνη

Holyoke Center c. 1963

Σεβασμός στην πρόθεση του καλλιτέχνη

In Mark Rothko's 1954-57-inch panel No. 1, the background has faded from red to shades of pale violet blue.

ART REVIEW

Rothko Murals: a tragic story

Mark Rothko's Harvard Murals
An exhibition organized by Maginn B. Cahn at the Arthur M. Sackler Museum, Cambridge, through Oct. 2.

By Robert Taylor
Cahn Staff

It is an era of mystery, half-truths and halfhearted lies, the eight-year exhibition of the enigmatic Mark Rothko's Murals at Harvard.

Investigative photo: The original panel near the north window (left); the panel today, Rothko

ART

The Skeletons in the Closet

Harvard unveils its damaged Rothko murals

A picture lost to compromise, unending and gas-banking in the eyes of the observer. It sits by the same table. It is displayed in only one to send it and still the world.

After the two-month exhibition, the fragile panels will return however to a dark storage basement, where only scholars can see them.

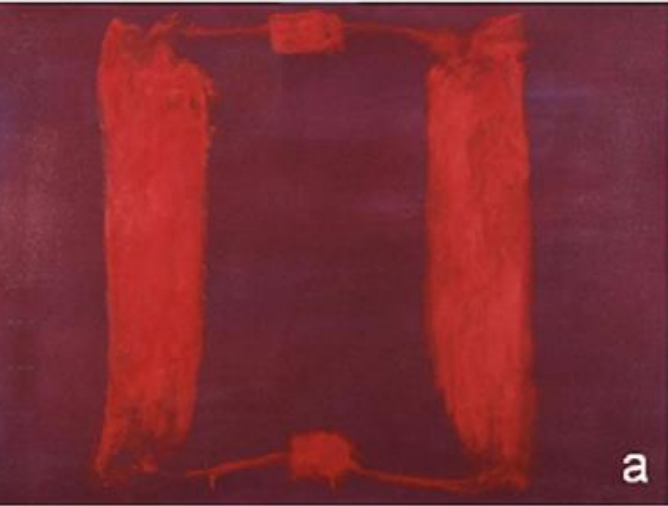
Newsweek

Rothko's Harvard Murals Are Irreparably Faded

Harvard University has announced that the murals by Mark Rothko, which were installed in the Sackler Museum in 1967, are irreparably faded. The murals, which were part of a series of eight panels, are now being stored in a dark room. The university has announced that the murals are in such poor condition that they cannot be displayed in a public place.

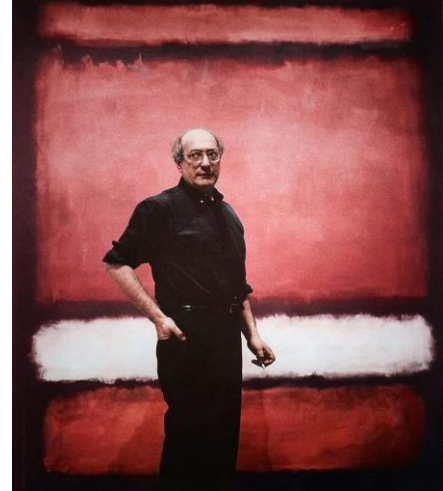
Mark Rothko's Harvard Murals: An Image for a Public Place

a

b

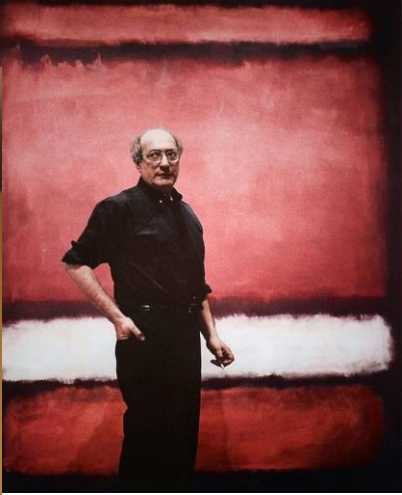
c

d

a: Mock-up painting before fading
(target image)
b: Partially faded painting
c: Compensation image
d: New appearance
(image c projected onto b)

[for a Public Place](#)

<https://harvardartmuseums.org/tour/39/slide/511>

[Public Place](#)

Study Day Thoughts (March 13, 2015)

Kate Rothko Prizel

The setting is not a problem, you experience the room. The space felt right. It feels like Rothko's luminosity.

This restoration is now tacked onto the history of the murals.

Christopher Rothko

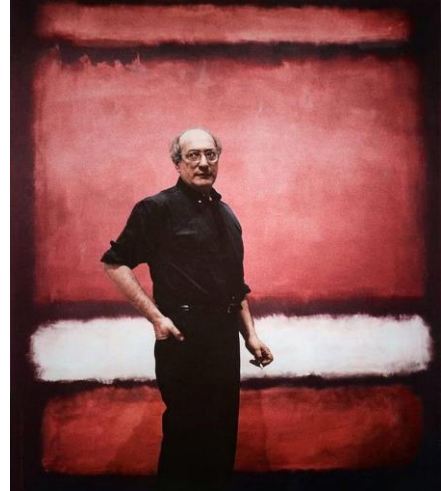
I was really struck right away not so much by the color but by the way they still felt like paintings. You still have the feel of the canvas. For me that's what makes it still feel so believable. Because my father's brush strokes are still there.

Harry Cooper, National Gallery of Art

I am totally accepting of the projection.

Prof. Martha Buskirk, Montserrat College of Art

We have to be careful to look at the paintings and not the restoration.

Study Day (March 13, 2015)

Terry Winters, Artist

Once the projectors were off, Rothko entered the room.

I like the paintings both ways. I couldn't image the different feelings...

The drama of turning off the projectors is like the move from comedy to tragedy, unexpectedly

Christiane Paul, Whitney Museum

We have two versions of the paintings at the same time, the historic and the restored.

Jeffrey Weiss, Guggenheim Museum

Substitution of projected light blocks the metaphorical light of the painting and violates the terms of the work. This is a fundamental obstacle

Whole-cloth deceptive illusion is unnerving.

The restoration produces a simulacrum, and we are in danger of substituting it for the original, and the original loses its authenticity.

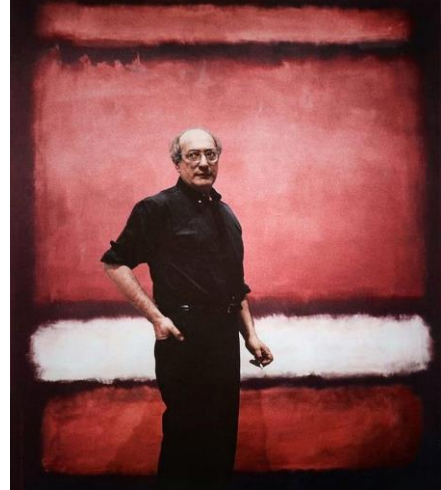
This kind of restoration was inevitable. We are at a cross-road.

Brad Epley, Menil Collection

Distracted by a pillow of light in front of the canvas.

The restored version is a digital remaster, and the unrestored is like a vinyl LP.

What is the most authentic version? At what point do we accept change?

THE NEW YORKER

April 1, 2015 **Watching Them Turn Off the Rothkos**

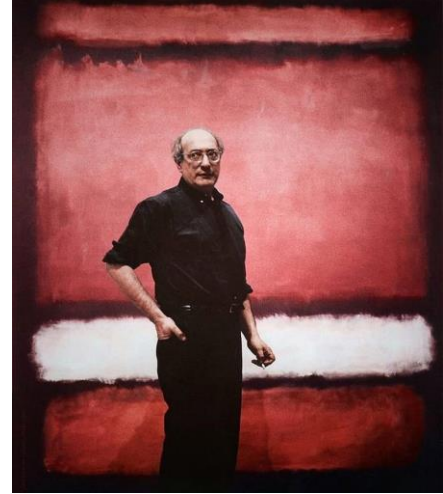
By [Louis Menand](#)

Every afternoon at four o'clock, people gather on the third floor of the Harvard Art Museums to watch them turn off the Rothkos.

...you are seeing, or you feel that you are seeing, something that once was believed to have vanished forever. You also (this is why people come to watch the projectors turned off) get to see the Rothkos both as they were and, almost simultaneously, as they are. You experience a transformation that took many years in a few seconds.

Mainly, I think, the restoration story gets people hooked because it raises ancient and endlessly fascinating philosophy-of-art questions. In this respect, the restored murals are really a new work, a work of conceptual art. To look at them is to have thoughts about the nature of art.

We look at restored art in museums all the time, and we rarely worry that it's insufficiently authentic. In the case of the Harvard Rothkos, though, the fact that the faded painting and the faked painting are in front of us at the same time somehow makes for a discordant aesthetic experience.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- C. Caple, 2000. Conservation Skills, Judgement, Method and Decision Making (New York: Routledge).
- Richmond and Bracker (eds), 2009. Conservation: Principles, Dilemmas, and Uncomfortable Truths, (Oxford: Butterworth – Heinemann)
- S. Muñoz Viñas, 2020, On the Ethics of Cultural Heritage Conservation (London: Archetype Publications).
- Oddy (ed.) 1999, Reversibility – Does it really exist? Occasional Paper No 135 (London: The British Museum Press).
- S. Cuellar, J. Stenger, R. Gschwind, A. Mohan, Y. Mukaigawa, R. Raskar, K. Eremin, and N. Khandekar, 2011. Non invasive-color restoration of faded paintings using light from a digital projector. In ICOM-CC 16th Triennial Conference Lisbon 19-23 September 2011: preprints. Birdgland, J. ed. ICOM Committee for Conservation, Critério - Produção Grafica, Lda., Lisbon, Portugal.